

Sosyal Bilgiler Dersinde Çizgi Roman Kullanımı: Teksas Tarihi

Genç Osman İlhan ¹, Şahin Oruç ²

Öz

Çizgi romanlar sadece bir okuma metni değil aynı zamanda çeşitli dersler için faydalı bir eğitsel kaynaktır. Buna dayalı olarak çalışmanın amacı çizgi roman kullanımının ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki başarı ve motivasyonlarını incelemektir. Yarı-deneysel araştırma modelinin kullanıldığı çalışmada 19 öğrenci deney grubunda, 20 öğrenci ise kontrol grubunda yer almıştır. Veriler başarı testi ve motivasyon ölçeği kullanılarak toplanmıştır. 2015-2016 yılı eğitim döneminde yapılan çalışma üç hafta sürmüştür. Elde edilen bulgulardan çıkan sonuçlara göre çizgi romanların kullanıldığı grup, geleneksel yaklaşım ile öğretim yapılan gruba göre daha yüksek başarı elde etmiş ve motivasyonlarının daha çok arttığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Çizgi romanlar
Sosyal bilgiler
Motivasyon
Akademik başarı
Öğretim materyali

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 27.03.2018
Kabul Tarihi: 22.11.2018
Elektronik Yayın Tarihi: 22.04.2019

DOI: 10.15390/EB.2019.7830

Giriş

Öğrenme ve öğretme sürecinin tasarlanması, eğitimciler açısından en az içerik kadar yoğun bir tartışma konusudur (Gagne ve Briggs, 1974). Program geliştirme uzmanlarına göre de değerlendirme yalnızca öğrenim çıktılarına bakılarak değil, tüm süreç dikkate alınarak yapılmalıdır (Scriven, 1996). Nitekim değerli bilginin öğretmenden öğrenciye transferi hiçbir zaman yeterli görülmemiş, bu transferin biçimi de dikkate değer bulunmuştur. Bu sebeple farklı öğretim modelleri, yeni teknikler ve modern öğretim materyalleri geliştirilmiş, eğitimi daha etkili kılmak için tasarlanmışlardır. Bu etkili eğitim için öğrenci katılımı (Leach, 2016; Parsons, Nuland ve Parsons, 2014), öğretim uygulamaları (Chatzipanteli, Digelidis ve Papaioannou, 2015), materyal geliştirme (McLoughlin, 1999; Riding ve Sadler-Smith, 1992; Sun ve Cheng, 2007), ve öğrenci motivasyonu (Hofferber, Basten, Großmann ve Wilde, 2016) daha bir önem kazanmıştır.

Her ders dalı etkili eğitim çabalarından kendi payını almıştır, ancak bu çalışmanın kapsamı – kişisel ilgiler de dolayısıyla - sosyal bilgiler öğretimi olarak belirlenmiştir. Belirli bir dersin her sınıfta etkili olduğunu söylemek imkansızdır; fakat sosyal bilgiler dersinin durumu ise biraz daha problemlidir. Sosyal bilgiler dersi; tarih, coğrafya, vatandaşlık gibi farklı alanların barındıran çok disiplinli bir ders olmasına rağmen Amerika’da öğrenciler tarafından sıkıcı bulunmaktadır (Barton ve Levstick, 2015). Ayrıca öğrencinin derslere aktif katılımını gerektirmesi bakımından sosyal bilgiler programı zayıf bulunmaktadır (Balenger, 2017). Öğrenciler sosyal bilgiler dersini sıkıcı bulmakta ve derse katılım göstermemektedirler (Chiodo ve Byford, 2004). Bunun yanı sıra sosyal bilgiler dersinin ekonomi gibi belirli öğrenmelere katkıda bulunması beklenirken, bu katkısının yetersiz olduğu saptanmıştır (Boddy ve Tocco, 1974).

¹ Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Türkiye, gosman.ilhan@gmail.com

² Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Türkiye, sahinoruc44@hotmail.com

Ulusal Sosyal Bilgiler Birliği (NCSS), sosyal bilgiler derslerinde normatif ve ahlaki konuların ihmal edildiğini bildirmiştir (Misco, 2014). Bu nedenle birlik tarafından Güçlü Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğrenimi Projesi (PSST&L) başlatılmıştır. Bu projede sosyal bilgiler derslerinin konuya dayalı ve problem çözüme becerilerini geliştirecek şekilde tasarlanması hedeflenmiştir (Misco, 2014). Bu kapsamda sosyal bilgiler öğretmenlerinin programı ve (yeni) öğretim materyallerini birbirine uyumlu hale getirmesi gerekmektedir. Nitekim sosyal bilgiler ders kitapları dersin amaçları ve sınıfın atmosferini önceden belirlemekte ve sınırlandırmaktadır (Butler, Suh ve Scott, 2015). Halbuki bugün sosyal bilgiler dersi, kavram ve olayların geçmişe nazaran daha derinlemesine anlaşılmasını gerektirmektedir (Ediger, 2016).

Sosyal bilgiler müfredatı ve ders kitaplarının yeterince tatmin edici olmamasından dolayı öğretmenlerin rolü hayati önem kazanmaktadır. Öğretmen yeterliliği öğrenci başarısını etkileyen önemli bir etkidir (Persinski, 2015). Ancak onlar da motivasyon, kendi kendini motive etme, başarı, öğrencilerin farklı geçmişe ve sosyo-ekonomik durumlara sahip olması ve güdülenme problemlerinden dolayı zorluklar yaşamaktadırlar (Range, 2011). Türkiye’de sosyal bilgiler ders kitapları yazılı metin ve görseller içermektedirler (Doğan, 2007; Kaymakçı, 2013). Ancak öğretmenler öğrencilerin derse katılımını, motivasyonunu ve başarısını arttıracak farklı öğretim materyallerine ihtiyaç duymaktadırlar (Chinien ve Boutin, 1994; McNeil, Lizotte, Krajcik ve Marx, 2006).

Sosyal bilgiler derslerinde öğretim materyali olarak teknoloji (Del ve Theresa, 2001; Whitworth ve Berson, 2003), multimedya (İlhan ve Oruç, 2016), hikayeler (Demircioğlu, 2008; Tin, Nonis, Lim ve Honig, 2013), filmler (D’sa, 2005; Stoddard ve Marcus, 2010), mizah (Oruç, 2010) ve hatta oyunlardan (Maguth, List ve Wunderle, 2015; Marino ve Hayes, 2012) yararlanılmış ve öğrencilerin başarı ve motivasyonlarında artışlar gözlemlenmiştir. Russell III (2012) çalışmasında filmleri farklı yönleriyle (ders kitabı olarak, analogi olarak veya tarih yazarlığı gibi) kullanmış ve filmlerle öğretimin etkili bir öğretim yolu olduğu sonucuna varmıştır. Carlson (2012) tarafından yapılan başka bir çalışmada da sosyal bilgiler ders kitaplarında resim kullanılmasının öğrencinin derse katılımını ve kavramsal öğrenmesini arttırdığı belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler dersinin öğretimsel ve program sorunları düşünülerek, bu çalışmada öğrenci başarısı ve motivasyonu için farklı bir materyal kullanılmıştır: Çizgi romanlar. Araştırmalar çizgi romanların (hareketli) resimleri ve seslerinin olması sosyal bilgiler derslerinde etkili bir materyal olarak kullanılmasını sağladığını göstermektedir (Christensen, 2006; Hutchinson, 1949). Böylece ders kitaplarındaki görseller (Başal, Aytan ve Demir, 2016), filmlerdeki hareketler (Marcus, Metzger, Paxton ve Stoddard, 2018) ve yazılı mesajların avantajları (Levstik, 2008; Sanchez, 1998) tek bir materyalde bulunabilir. Alan yazında ders kitaplarındaki görsel (İlhan, Şeker ve Kapıcı, 2015; Kapıcı ve Savaşçı Açıkalin, 2015; Uzuner, Aktaş ve Albayrak, 2010) ve grafiklerin kullanımını (Oruç, Baloğlu Uğurlu ve Tokcan, 2010) inceleyen çalışmalar bulunmasına rağmen sosyal bilgiler öğretiminde çizgi roman kullanımına ait çalışma bulmak oldukça zordur. Bu açıdan çalışmanın amacı sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımının ortaokul öğrencilerinin başarıları ve motivasyonları üzerindeki etkilerini incelemek olarak belirlenmiştir.

Okuma Metninden Eğitim Materyaline Dönüşüm: Çizgi Romanlar

Mağara duvarlarına çizilen resimler insanlığın bir hikayeyi anlatmak için kullandığı ilk çizgi roman denemeleridir. Resmi bir kitap olarak ise, Meijer (1988) Leonardo da Vinci’nin defterine yaptığı çizimlere atıfta bulunur. Öte yandan Kunzle (2007), Töppfer’i 1837’de yazdığı “Historie de M. Vieux Vois” kitabından dolayı çizgi romanın babası olarak tanımlamaktadır. Okuma materyali olarak çizgi romanlar, Amerika’da oldukça yaygın kullanılmaktadır (İlhan, 2016b), ve düşünülenin aksine eğitimde kullanılma fikri çok yeni değildir. Çağın özelliklerini yansıtmayı, öğrenmeyi eğlenceli hale getirmesi, öğrencilerin kelime sayısını ve yaratıcılığını arttırması gibi sebeplerden dolayı (Carr, 1958) 1900’lü yılların ortalarında oldukça yaygın olarak kullanılmıştır (Marston, 1943; Sones, 1944). Çizgi romanların eğitimde kullanılmasının başlangıcı, 1935’te çizgi romanların yayılmasından neredeyse üç yıl sonra gerçekleşmiştir (Sones, 1944). Günümüzde de film endüstrisindeki gelişmelere paralel olarak ve retro etkiyle çizgi romanlar tekrar popüler hale gelmekte ve eğitimciler tarafından tekrar kullanılmaya başlanmaktadır (Hall, 2011; Kim, Chung, Jang ve Chung, 2017; Lin ve Lin, 2016; Tilley, 2013).

Çizgi romanların tekrar popüler olması olumlu eğitimsel çıktıları da beraberinde getirmiştir. Öğretim materyali olarak çizgi romanların kullanımının öğrencilerin tutumunu olumlu etkilediği belirlenmiştir (Cirigliano, 2012; İlhan, 2016a). Çizgi romanların görsel zenginliğinin yanı sıra, ses ve hareket içermesinden dolayı dil (Kılıçkaya ve Krajka, 2012), fizyoloji (Zehr, 2011) ve özellikle de sağlık hizmetleri (Pincavage vd., 2014) gibi derslerde de etkin olarak kullanılabilir.

Çizgi romanların eğitimde kullanımına dair çalışmaların sayısı, daha iyi uygulamalar ve olumlu sonuçlar bakımından umut vericidir (Buyayisqui, Bordoni ve Garbossa, 2013; Ghiso ve Low, 2013; Sim, McEvoy, Wain ve Khong, 2014; Topkaya ve Şimşek, 2015; Ünal, 2018). Öte yandan çizgi romanların sosyal bilgiler derslerinde kullanılması tavsiye edilmekte (Sever, Koçoğlu ve Tan, 2017); fakat henüz öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki akademik başarı ve motivasyonu üzerine etkisini inceleyen çalışma sayısı çok sınırlıdır. Çizgi romanın sağlık eğitiminde (Branscum ve Sharma, 2009), okuma ve dil öğretiminde (Cary, 2004; Rapp, 2011), matematikte (Brozo, 2013) ve ilköğretimde (Rota ve Izquierdo, 2003) kullanımına dair çalışmalar olmasına rağmen, sosyal bilgiler alanına Türkiye’de birkaç çalışma dışında (Topkaya, 2014; Ünal, 2018) hala tamamen değinilmemiştir. Halbuki öğretmen adaylarının çizgi roman kullanımında karşılaştıkları zorluklara rağmen eğitimsel değerini takdir ettikleri sonucuna ulaşılmıştır (McGrail, Rieger, Doepker ve McGeorge, 2018). Pustz’a (2012) göre sosyal bilgiler dersinin özellikle tarih kısmı şu üç nedenden dolayı çizgi roman kullanımına uygundur:

- Çizgi romanlar öğrencilerin konuları kapsamlı bir şekilde anlamalarını ve farklı bakış açılarıyla tartışmalarını sağlamaktadır,
- Yeni kaynaklar öğrencilere kolaylıkla sunulabilir,
- Çizgi romanlarla yapılan dersleri öğrenciler daha dikkat çekici bulmaktadır.

Çalışmanın İki Aşaması: Motivasyon ve Başarı

Akademik başarı eğitimin önemli amaçlarından birisidir. Eğitimde etkililik, derslerin tek tek eğitim ünitelerinden (Hill, Rowan ve Ball, 2005; Sanders, Wright ve Horn, 1997) bütün bir programa (Taba, 1962) başarı testleri ile ölçülür. Etkili öğrenme ortamlarına ulaşabilmek için öğrenci başarısını etkileyen faktörler incelenir (Henry, Bryan ve Zalaquett, 2017; Hitt ve Tucker, 2016; Wang ve Sheikh-Khalil, 2014). Öğrenci başarısını ölçme yöntemleri yıllar içerisinde değişse de, akademik başarının güvenilirliği uzun yıllar daha devam edecek gibi görünmektedir. Alternatif ölçme teknikleri geliştirilmiş (Lam, 2016; Mertler, 2016; Sullivan, Hoiriis ve Paolucci, 2018); fakat eğitimin bir fayda göstergesi olarak başarının geçerliliği hala değişmemiştir.

Öte yandan, motivasyon öğrencilerin anlamasına zemin hazırlayan önemli bir etkidir (Bråten, Ferguson, Anmarkrud, Strømsø ve Brandmo, 2014). Bu yüzden eğitim için anahtar olarak görülmektedir ve akademik gelişimin (başarının) yordayıcısı olarak tanımlanmaktadır (Shin ve Kelly, 2013). Öğrencilerin motivasyonunu arttırmak için farklı öğretim tekniklerinden (Tombak ve Altun, 2016; Banfield ve Wilkerson, 2014) ve materyallerinden (Buckley ve Doyle, 2016; Ciampa, 2014) yararlanılmış ve ayrıca öğretmen davranışları incelenmiştir (Schiefele ve Schaffner, 2015; Shen vd., 2015). Bundan dolayı bu çalışmada sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımının öğrencilerin motivasyonları üzerindeki etkisi değerlendirilecektir.

Çalışmanın, çizgi romanların öğrenci başarısı ve motivasyonları üzerine etkisini sunarak alan yazındaki boşluğu doldurması beklenmektedir. Çizgi romanların fen eğitiminde (Tatalovic, 2009), sağlık eğitiminde (Green ve Myers, 2010), okuma öğretiminde (Jacobs, 2007) ve öğretmen eğitiminde (Herbst, Chazan, Chen, Chieu ve Weiss, 2011) kullanılmasına rağmen, sosyal bilgiler eğitiminde kullanımı oldukça sınırlıdır Yurt dışında Christensen (2006) lise öğrencileriyle; Türkiye’de ise Topkaya (2014); İlhan (2016b) ve Ünal (2018) konuyu çalışman az isimler arasındadır. Bu bağlamda mevcut çalışma, teorik ve pratik açıdan faydalanılması ve eğitimcilere yol göstermesi açısından önemlidir. Çalışmanın; öğretmenlere çizgi romanın kullanım biçimleri ve eğitimsel yöntemleri göstermesi bakımından, eğitimcilere ise sosyal bilgiler eğitiminde çizgi roman kullanımı ve etkilerine dair çalışmalara dikkat çekmesi bakımından ışık tutması umulmaktadır. Çalışmanın yalnızca bir ortamları

sınırlı olmasına rağmen, bundan sonraki çalışmaların örnekleme genişletme ya da nitel yöntemlerle yapısının derinleştirilmesi önerilmektedir. Bu çalışmaya iki araştırma sorusu yön vermiştir:

- Sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımı Lubbock (Teksas)'ta bir ortaokuldaki yedinci sınıf öğrencilerinin akademik başarısını geleneksel öğretim yöntemleri kullanılan sınıftaki öğrencilere kıyasla nasıl etkilemektedir?
- Sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımı Lubbock (Teksas)'ta bir ortaokuldaki yedinci sınıf öğrencilerinin motivasyonlarını geleneksel öğretim yöntemleri kullanılan sınıftaki öğrencilere kıyasla nasıl etkilemektedir?

Bu çalışmada katılımcıların motivasyon ölçeği ve başarı testine samimiyetle cevap verdikleri kabul edilmiş ve araştırmacılar çalışmanın içeriğine müdahale etmemişlerdir.

Yöntem

Araştırma Deseni

Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden yarı-deneysel model kullanılmıştır. Nicel araştırmalarda bir hipotezi test etmek ya da araştırma sorusuna cevap bulmak için doğrusal bir yol takip edilir (Büyüköztürk, 2015; Neumann, 2006). Bu çalışmada da biri deney diğeri kontrol grubu olmak üzere iki grup yer almaktadır.

Örneklem

Çalışma Amerika'nın Teksas eyaletinin Lubbock şehrindeki bir ortaokulda 2015-2016 yılında öğrenim gören 39 yedinci sınıf öğrenci ile yapılmıştır. Bu öğrencilerden 19'u deney grubunda, 20'si kontrol grubunda yer almıştır. Tablo 1'de katılımcıların genel özellikleri gösterilmektedir. Çalışma özel fakat dini olmayan bir okulda yapılmıştır. Çalışmanın yapıldığı sınıfın öğretmeni çalışmaya gönüllü olarak katılacağını bildirdiği için katılımcılar amaçlı örneklem kullanılarak seçilmiştir. Amaçlı örneklem genelleme yapmak için çok uygun görünmese de belirli durumları açıklamada etkindir (Neumann, 2006). Diğer bir ifadeyle araştırmacı belli bir konuyu araştırmak istediğinde veya 'ortalama' bir fikre ulaşmak istediğinde amaçlı örnekleme kullanabilir. Çalışmadaki örneklem Teksas eyaletindeki tüm ortaokul 7. sınıfları temsil ettiği varsayılmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Özellikleri

	Kontrol Grubu			Deney Grubu			Toplam
	Teksaslı	Amerikan	Göçmen	Teksaslı	Amerikan	Göçmen	
Erkek	6	1	1	7	2	0	17
Kız	9	3	0	8	1	1	9
Toplam		20			19		39

Uygulama Süreci

Araştırma sorularından da anlaşılacağı üzere sosyal bilgiler dersinde çizgi romanların kullanımının öğrencilerin başarı ve motivasyonlarını etkisini araştırmak için testler ön test – son test olarak uygulanmıştır. Çalışma planlanırken, önceden geliştirilmiş bir motivasyon ölçeğinin kullanılmasına karar verilmiştir. İlgili alan yazın tarandığında bulunan motivasyon ölçekleri çizgi romanların etkisini test etmek için çok geniş bulunmuş, daha sonra uzman görüşleri alınarak bir olayın veya etkinliğin motivasyon üzerindeki etkisini incelemek için Pintrich (1991) tarafından geliştirilen motivasyon stratejileri ölçeğinin kullanılmasına karar verilmiştir.

Çalışma için, Teksas'ta kullanılmakta olan sosyal bilgiler müfredatı bütünlemesine incelenmiş ve çizgi romanların kullanımının uygun olduğu ünite belirlenmeye çalışılmıştır. Çizgi romanlar araştırılırken Reynolds'un (2008) yazdığı "A Cartoon History of Texas" başlıklı çizgi romanın kullanılmasına karar verilmiştir. Kitabın içeriği 7.sınıf sosyal bilgiler müfredatı ile oldukça uyumlu bulunmuştur. Müfredat ve çizgi roman birlikte incelendiğinde ders kitabındaki "Americans Settle

in Texas” ünitesi ile çizgi romandaki “Holt Texas!” başlıklı kısmın uyumlu içeriğe sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çizgi romanın “The Era of the Empresarios” başlıklı üçüncü bölümünün Teksas’ın Amerikalılar tarafından tekrar kurulmasını anlattığı belirlenmiştir. Deney grubu için derste çizgi romanı takip edebilmeleri için föy geliştirilmiş, föy hazırlanırken ilgili ünitenin kazanımları takip edilmiştir.

Deney grubundaki her öğrenci dersi “A Cartoon History of Texas” başlıklı kendi çizgi romanıyla takip etmiş, kontrol grubundaki öğrencilere ise ders kitabı kullanılarak öğretim yapılmıştır. Üç haftalık uygulama süreci başlatılmış ve her hafta öğrencilerin üç saatlik sosyal bilgiler dersi boyunca uygulama gerçekleştirilmiştir.

İlk hafta hem kontrol hem de deney grubundaki öğrencilere uygulama sürecinden ve amaçtan bahsedilmiştir. Daha sonra hem akademik performans hem de motivasyon için ön testler uygulanmıştır. Deney grubunda dersler, ders kitabının yanında çizgi roman ile yapılmıştır. Örneğin, öğretmen öğrencilerden çizgi romandaki ilgili görseli incelemelerini ve bunun üzerine fikirlerini arkadaşlarıyla paylaşmalarını ister. Zaman zaman öğretmen de olaylarla açıklamalarda bulunur, anlama soruları sorar ve sırayla okuma yaptırır. Kontrol grubunda ise öğretmen ve ders kitabı ana öğretim kaynakları olarak rol almışlardır. Üç hafta boyunca öğretim bu şekilde yapılmış, uygulama sonunda aynı testler son test olarak uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Öğrencilerin motivasyon ve akademik başarılarını incelemeyi amaçlayan çalışmada, iki farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlar motivasyon ölçeği ve başarı testidir. Motivasyon ölçeği için literatür incelenmiş ve Pintrich (1991) tarafından geliştirilen ölçeğin çalışma için uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Kullanılan ölçek hedefe yönelimi, amaca odaklanma, konu değeri, öğrenme inançları, öz-yeterlik ve sınav kaygısı alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarının Türkçe karşılıkları Altun ve Erden’in (2006) Türkçe’ye uyarlama çalışmasından birebir alınmıştır. Ölçek uzun yıllardır eğitimle ilgili çalışmalarda kullanılmış, geçerli ve güvenilir bulunmuştur (Pintrich, Smith, Garcia ve McKeachie, 1993). Ölçek esasında 81 maddeden oluşmasına rağmen bunlardan 31’i motivasyon, 19’u kaynakları yönetme stratejileri, 31’i ise bilişsel ve bilişüstü stratejileri ile ilgilidir. Ölçeğin alt boyutlarının ayrı ayrı kullanılabilirdiği belirtilmiş (Altun ve Erden, 2006) ve bu çalışmada da motivasyon ile ilgili kısım kullanılmıştır. *Hedef yönelimi* alt boyutu öğrencilerin kendilerini dersin amacına yönelik yönlendirmeleriyle ilgilidir ($\alpha=.62$). *Amaca odaklanma* alt boyutu öğrencinin derste öğrenmeye yönelik içsel motivasyonunu ölçmeye yöneliktir ($\alpha=.74$). *Konu değeri* alt boyutu öğrencinin derste yapması gerekenlere karşı hislerini ölçmek içindir ($\alpha=.90$). *Öte yandan öğrenme inançları* öğrencilerin öğrenme süreçleri ve etkinliklerle ilgili inançlarını ölçmektedir ($\alpha=.68$). *Öz-yeterlik* alt boyutu öğrencinin kabiliyetleri ile ilgili düşüncelerini ölçmektedir ($\alpha=.93$). Son olarak *sınav kaygısı* alt boyutu öğrencilerin değerlendirme testleri ile ilgili öğrencilerin stres seviyelerini ölçmektedir ($\alpha=.80$). Bu çalışma için güvenirlik katsayısı .87 olarak bulunmuştur.

Çalışmada kullanılan başarı testi dersin öğretmeni, bir uzman ve araştırmacı iş birliği le hazırlanmıştır. Derste kullanılan testlerde açık uçlu sorular kullanıldığından, hazırlanan başarı testinde de açık uçlu soruların kullanılmasına karar verilmiştir. Böylece sadece uygulamadaki farklılık test edilen değişken kılınmış olup, diğer değişkenler sabit tutulmuştur. Testin hazırlanmasında ilgili konunun kazanımları dikkate alınmıştır. Hazırlanan test uygulamadan önce sosyal bilgiler alanında uzman bir kişiye, iki doktora öğrencisine ve bir sosyal bilgiler öğretmenine gönderilmiş ve onlardan gelen geri bildirimler üzerine bazı ufak değişiklikler yapılmıştır.

Veri Analizi

Motivasyon ve başarı testinden elde edilen veriler SPSS 22 programı ile analiz edilmiştir. Katılımcı sayısı parametrik testlerin kullanımı için yeterli görünmese de veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik testler kullanılmıştır (Tabachnick ve Fidel, 2015). İlk olarak bağımsız örneklem t-testi ile deney ve kontrol gruplarının ön test puanları karşılaştırılmıştır. Veri kaynağının az olmasından dolayı ANOVA testi kullanılamamıştır (Miller, 2017). Daha sonra eşleştirilmiş örneklem t

testi kullanılarak deney grubunun çalışmanın başından sonuna kadar gösterdiği değişim istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Sadece çizgi romanların öğrencilerin başarısı ve motivasyonuna etkisini incelemek istediğimiz için bu test sadece deney grubu öğrencilerinden elde edilen veriler için kullanılmıştır. Diğer bir ifadeyle kontrol grubunun verileri için bu test kullanılmamıştır. Son olarak gruplardan elde edilen son test puanları bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiş ve her iki ölçek için de aynı işlemler yapılmıştır.

Bulgular

Motivasyon Ölçeğinden Elde Edilen Bulgular

Çizgi romanların öğrencilerin motivasyonuna etkisini incelemek için motivasyon ölçeği hem ön test hem de son test olarak uygulanmıştır. Tablo 2’de grupların motivasyon ölçeğinden elde ettikleri puanlar alt boyutlarına göre gösterilmektedir.

Tablo 2. Grupların Alt Boyutlara Göre Ön Test Puanları

Motivasyon Ölçeğinin Alt Boyutları	Kontrol Grubu (n=20) Ort. (Ss)	Deney Grubu (n=19) Ort. (Ss)
Hedef Yönelimi	23.16 (2.21)	23.08 (2.01)
Amaca Odaklanma	21.28 (3.71)	21.38 (3.91)
Konu Değeri	33.02 (4.30)	33.60 (6.57)
Öğrenme İnançları	21.90 (2.96)	21.27 (3.80)
Öz-Yeterlik	35.85 (5.15)	36.65 (6.81)
Sınav Kaygısı	29.20 (4.40)	28.69 (6.34)

Her bir alt boyutun karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre grupların ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (hedef yönelimi alt boyutu için $t=1.897$, $p=.198$; amaca odaklanma alt boyutu için $t=3.536$, $p=.072$; konu değeri alt boyutu için $t=6.668$, $p=.083$; öğrenme inançları alt boyutu için $t=6.142$, $p=.102$; öz-yeterlik alt boyutu için $t=5.060$, $p=.092$; sınav kaygısı alt boyutu için $t=2.547$, $p=.126$).

Tablo 3, deney ve kontrol gruplarının motivasyon ölçeği son test alt boyutlarından elde ettikleri puanları göstermektedir.

Tablo 3. Grupların Alt Boyutlara Göre Son Test Puanları

Motivasyon Ölçeğinin Alt Boyutları	Kontrol Grubu (n=20) Ort. (Ss)	Deney Grubu (n=19) Ort. (Ss)
Hedef Yönelimi	23.36 (2.11)	23.63 (2.97)
Amaca Odaklanma	21.38 (4.01)	22.48 (3.39)
Konu Değeri	34.15 (3.65)	35.03 (3.10)
Öğrenme İnançları	23.20 (3.06)	27.21 (3.43)
Öz-Yeterlik	38.95 (4.35)	40.85 (5.50)
Sınav Kaygısı	29.05 (3.56)	26.56 (6.31)

Tablolarda sunulan t testi sonuçlarına göre çizgi romanla öğretim deney grubu öğrencilerinin motivasyonun anlamlı derecede olumlu etkilemiştir ('Deney Grubu' hedef yönelimi alt boyutu için $t=1.09$, $p=.100$; amaca odaklanma alt boyutu için $t=2.50$, $p=.010$; konu değeri alt boyutu için $t=1.76$, $p=.020$; öğrenme inançları alt boyutu için $t=2.05$, $p=.040$; öz-yeterlik alt boyutu için $t=5.80$, $p=.000$; sınav kaygısı alt boyutu için $t=-1.23$, $p=-.010$). Daha sonra grupların son test puanlarını karşılaştırmak için bağımsız örneklem t testi tekrar kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar deney grubunun kontrol grubuna göre anlamlı derecede yüksek ortalamalara ulaştığını göstermektedir (hedef yönelimi alt boyutu için $t=9.546$, $p=.011$; amaca odaklanma alt boyutu için $t=42.426$, $p=.001$; konu değeri alt boyutu için $t=16.341$, $p=.004$; öğrenme inançları alt boyutu için $t=16.970$, $p=.009$; öz-yeterlik alt boyutu için $t=26.870$, $p=.001$; sınav kaygısı alt boyutu için $t=38.887$, $p=.001$).

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, çizgi roman kullanımı deney grubundaki öğrencilerin motivasyonu kontrol grubundaki öğrencilerin motivasyonuna göre olumlu etkilenmiştir. Ayrıca deney grubu öğrencilerinin motivasyon ölçeğinden elde ettikleri puanlar analiz edildiğinde, hedef yönelimi alt boyutu hariç diğer tüm alt boyutlarda anlamlı artış gözlemlenmektedir. *Hedefe yönelimi* alt boyutu için öğrencilerin ön test ve son test puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>.05$). Amaca odaklanma alt boyutu için ise ön test-son test puanları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p<.05$). *Amaca odaklanma* alt boyutu, öğrencinin konuya ya da derse karşı kendini hazır hissetmesi ve attığı içsel değer olarak açıklanabilir. Diğer bir ifadeyle, sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımının öğrencilerin içsel değerlerini arttırdığı gözlemlenmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımı öğrencilerin ders içerisinde rutinlerinden farklı konulara, etkinliklere katılımını gerektirmektedir. Öğrenciler sadece çizgi romanı okumakla değil aynı zamanda resimlerin analizi ile, ilgili metin ve konu arasında ilişki kurup tartışmaya katılmakla da görevlendirilirler. Ders kitabına dayalı öğretim yapıldığı sınıflarda ise daha çok kitaptan ilgili metni okuma ve ödev yapma şeklinde ders yapılmaktadır. Bulgular da öğrencilerin konuya attıkları değer, *konu değeri* alt boyutunda ortaya çıktığı üzere, deney grubunda anlamlı derecede arttığını göstermektedir ($p<.05$). Ayrıca, uygulama sürecinden sonra deney grubundaki öğrencilerin öğrenme sonuçları ya da ödülleri hakkında daha olumlu hislere sahip oldukları gözlemlenmiştir.

Ölçekten elde edilen en önemli sonuçlardan birisi de *öz-yeterlik* alt boyutu ile ilgilidir. Deney grubundaki öğrencilerin öz-yeterliği istatistiki açıdan anlamlı derecede artmıştır ($p<.05$). Bu sonuç öğrencilerin derste daha rahat hissettiklerini ve ders içi etkinlikleri başarı ile yerine getirebileceklerine inandıklarını göstermektedir. Son olarak, deney grubundaki öğrencilerin *sınav kaygısının* çalışmanın sonunda istatistiki açıdan anlamlı düzeyde azaldığı sonucuna ulaşılmıştır ($p<.05$).

Sonuç olarak, hedef yönelimi alt boyut hariç diğer tüm alt boyutlar için (amaca odaklanma, konu değeri, öz-yeterlik, sınav kaygısı) deney grubundaki öğrencilerin anlamlı derecede olumlu etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Başarı Testinden Elde Edilen Bulgular

Tablo 4, öğrencilerin başarı testinden elde ettikleri puanların ortalamalarını ve standart sapmalarını göstermektedir. Tablo 4 incelendiğinde, grupların ön test puanlarının ortalama seviyede olduğu görülmekte iken son test puanların daha yüksek olduğu (özellikle deney grubu için) görülmektedir.

Tablo 4. Grupların Başarı Testinden Elde Ettikleri Ön Test Son Test Puanları

	Kontrol Grubu (n=20)	Deney Grubu (n=19)
	Ort. (Ss)	Ort. (Ss)
Ön Test	47.75 (14.72)	50.58 (19.21)
Son Test	61.50 (12.53)	73.71 (16.76)

Grupların ön test puanları arasında anlamlı farkın olup olmadığını anlamak için bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Sonuçlar çalışmanın başlangıcında her iki grubun da benzer seviyede olduğunu göstermiştir ($t=.332$; $p=.751$). Daha sonra her grup için eşleştirilmiş örneklem t testi kullanılarak çalışmanın başlangıcından sonuna öğrenci başarısının nasıl etkilendiği incelenmiştir. Sonuçlar her iki gruptaki öğrencilerin başarısının anlamlı seviyede arttığını göstermiştir (kontrol grubu için $t=5.114$, $p=.014$; deney grubu için, $t=4.982$, $p=.016$). Daha sonra grupların son test puanları bağımsız örneklem t testi kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen sonuca göre deney grubundaki öğrenciler kontrol grubundaki öğrencilere göre istatistiksel açıdan anlamlı seviyede yüksek başarı puanına ulaşmışlardır. ($t=2.443$, $p=.046$).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Sosyal bilgiler, tarih, coğrafya, sosyoloji, felsefe, politika bilimi ve ekonomi gibi sosyal bilimler alanlarını ve vatandaşlık bilgisini içeren ve birbirleriyle ilişkilendiren bir derstir (Sönmez, 2014). Ayrıca kelimeler, anlatımlar, hikayeler ve konuşmalar sosyal bilgiler dersi için oldukça önemlidir. Nitekim öğrencilerin dikkatini çekmek ve motive etmek oldukça zordur (Barton ve Levstick, 2015; Range, 2011). Öğretmenlerin derslerde farklı materyaller kullanmaya istekli olsalar da (Sağlam, 2011), Teksas Tech Üniversitesi'nden mezunlar sosyal bilgiler öğretmenleri, öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunları listelerken 'motivasyon' eksikliğini ilk sıraya koymuşlardır (Range, 2011). Bu sebeple sosyal bilgiler dersinde daha yüksek başarı ve motivasyon için ilgi çekici materyallerin kullanılması gereklidir (Olayinka, 2016). Öte yandan çocuklar, gençler ve yetişkinler uzun zamandır çizgi roman okumaktadırlar (Arlin ve Roth, 1978). İnsanlar çizgi romanları eğlenceli metinler olarak tanımlamakta ve 90'lı yılların başında eğitimde kullanılmaktadırlar (Syma ve Weiner, 2013, s. 15; Sones, 1944). Aynı zamanda İlhan (2016b) çizgi romanların eğitimde sadece konu öğretiminde değil aynı zamanda motivasyon artırma gibi farklı amaçlarla da kullanılabileceğini vurgulamış ve genellikle etkili sonuçlara ulaşıldığını bildirmiştir. Benzer şekilde, bu çalışmada da sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımının öğrenci başarı ve motivasyonunu arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada, motivasyon ölçeği olarak Pintrich'in (1991) geliştirdiği ölçek kullanılmıştır. Ölçeğe ait 6 farklı alt boyuttan beşi için (amaca odaklanma, konu değeri, öğrenme inançları, öz-yeterlik ve sınav kaygısı) çizgi roman kullanımının lehine istatistiki açıdan anlamlı farklılık bulunmuş, biri için (hedef yönelimi) bulunmamıştır. Bu alt boyutlardan amaca odaklanma ("amaca odaklanma" alt boyutu, İngilizce'de "içsel değer (intrinsic value)" olarak geçmektedir. Fakat ölçek Türkçe'ye uyarlanırken (Altun ve Erden, 2006) "amaca odaklanma" olarak çevrildiğinden burada da aynı şekilde yer verilmesi uygun bulunmuştur), öğrencinin eğlenmesi ve öğrenmesi açısından anahtar rolündedir (Augustyniak, Ables, Guilford, Lojan, Cortright ve DiCarlo, 2016). Başarı ve içsel değer birbirini etkileyen iki faktördür (Garon-Carrier vd., 2016). İçsel değer gibi başarı ile arasında pozitif bir ilişki bulunan diğer bir alt boyut da *öğrenme inançlarıdır* (Ren ve Bai, 2016). Öğrenme inancı, ayrıca öğrenci için kullanılacak öğretim stratejisinin belirlenmesinde de etkilidir (Şahin, Deniz ve Topçu, 2016). Böylece çizgi romanların başarı, içsel değer ve öğrenme inancını olumlu etkilemelerinin sebebi anlaşılmış olabilir. Konu değeri de öğrencinin derse önem verip katılım göstermeye teşvik etmesi bakımından önemli bir göstergedir (Johnson ve Sinatra, 2013). Benzer şekilde çalışmada öğrencilerin konuya atfettikleri değerlerin de arttığı gözlemlenmiştir.

Öz-yeterlik ise eğitimde önemli unsurlardan birisidir ve kaynakları araştırılmıştır (Lin, 2016). Öz-yeterlik ve öğrenci başarısı arasında olumlu ilişki olduğu bilinmektedir (İşgör, 2016). Öz-yeterliği arttırmak için yeni bir psikolojik model geliştirmek gibi farklı yollar denenmiştir (Ikonomopoulos, Vela, Smith ve Dell'Aquila, 2016). Öte taraftan sınav kaygısı, öz-yeterlilik ve başarı ile ters orantılıdır (Barrows, Dunn ve Lloyd, 2013; İşgör, 2016). Diğer bir ifadeyle sınav kaygısı öğrenci başarısını ve üstbilişsel becerilerini etkileyen önemli bir faktördür. Bununla birlikte hedef tanımlama alt boyutu için anlamlı farklılık bulunamamıştır. Çünkü hedefe tanımlama daha çok öğrenciye ödüllendirileceğini söylemek gibi dışsal motivasyon faktörleri ile ilgilidir. Örneğin öğrenciye sınavı geçersen hediye olarak bisiklet kazanacağını söylemesi gibi. Bu örnekte bisiklet ve sınav doğrudan ilişki değildir. Öğrencinin hedefi dersi geçmekten çok bisikleti kazanmaktır. Bu tip dışsal motivasyon araçlarının uzun süreli etkili olmaması eleştiri konusudur. İlk yıl için aile tarafından bisiklet alınması olası bir durumdur ancak bir sonraki yıl ne olacağını belirsizdir. Bir sonraki yıl daha büyük bir ödül konulmazsa öğrencinin motivasyonunun yüksekliğinin devamlılığı sağlanmayabilir. Diğer bir ifadeyle dışsal motivasyonlar öğrencilerin tutumları ve davranışları üzerinde etkili görünse de (Emmett, 2013), öğrenci motivasyonu üzerinde uzun süreli etki gösteren esas etmen içsel motivasyondur (Corpus ve Wormington, 2014). Bu açıdan çizgi romanların dışsal motivasyonu arttırmaması büyük bir kayıp olarak görülmemelidir.

Akademik başarının artması için farklı notlandırma sistemleri (Hohner ve Tsigaris, 2010), okul ortamı (Sulak, 2016), aile etkisi (Hayes, Blake, Darensbourg ve Castillo, 2015) ve sosyal statü (Masland ve Lease, 2016) gibi faktörler incelenmiş; hatta eğitim programlarının ana amaçlarından birisinin de öğrenme verimliliğini arttırmak olduğu bilinmektedir. Öğrenme verimliliğinin somut göstergesi de akademik başarıdır. Bu çalışmada da deney grubundaki öğrencilerin akademik başarılarının kontrol grubundakiler göre anlamlı seviyede yüksek çıkması bu grupta yapılan çizgi romanla öğretimin verimli olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Topkaya (2016) da altıncı sınıflarla yaptığı çalışmada çizgi romanların öğrencilerin başarısını olumlu etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Çalışmanın sonuçlarına göre çizgi roman kullanımının yedinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde başarılarını ve motivasyonlarını arttırmaktadır. İki grup arasında bulunan bu anlamlı farklılığa, katılımcı öğrenci sayısının 19 olmasına rağmen ulaşılmıştır. Bu açıdan sosyal bilgiler derslerinde çizgi romanların kullanımının iyi bir uygulama olduğu sonucuna varılabilir.

Amerika'nın çizgi roman kaynağı bakımından daha zengin olduğu bir gerçektir. Amerika eyaletlerinin tarihi ile ilgili sayısız çizgi roman mevcuttur. Teksas ABD'ye kendi isteğiyle katılması bakımından önemli bir eyalet olarak görülmekte ve bayrağı Amerikan bayrağıyla aynı yükseklikte yer almaktadır. Bu çalışmada kullanılan "A Cartoon History of Texas" başlıklı çizgi roman da Teksas'ın tarihini anlatan çizgi romanlardan birisidir. Farklı sınıflardaki öğrenciler için benzer şekilde çizgi romanlardan yararlanılarak öğretim yapılabilir. Çizgi romanlar yardımcı kaynak ve hatta ana kaynak olarak da kullanılabilir.

Ayrıca Türkiye'de çizgi roman eğitsel yönü ile birçok alanda kullanılarak ders ortamlarını zenginleştirebilir. Çizgi romanlardan hem basılı hem de web ortamında hazırlanarak ilgili ders ya da alanda kullanılarak farklı uygulamalar yapılabilir.

Son olarak, gelecek araştırmacılar nitel verilerle derinleştirilmiş veya daha fazla sayıda katılımcıyla genişletilmiş çalışmalarla literatüre katkıda bulunabilirler. Sonuç olarak mevcut çalışmada, çizgi romanların Lubbock'ta (Teksas) sosyal bilgiler dersinde kullanımının öğrencilerin motivasyon ve akademik başarıları üzerinde olumlu yönde etkili olduğu bulunmuştur.

Teşekkür

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) kurumuna bu çalışmanın oluşması için sağladığı 2214-a burs programı için teşekkür ediyoruz.

Kaynakça

- Altun, S. ve Erden, M. (2006). Öğrenmede motive edici stratejiler ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Edu7*, 2(1), 1-16.
- Arlin, M. ve Roth, G. (1978). Pupils' use of time while reading comics and books 1. *American Educational Research Journal*, 15(2), 201-216.
- Augustyniak, R. A., Ables, A. Z., Guilford, P., Lujan, H. L., Cortright, R. N. ve DiCarlo, S. E. (2016). Intrinsic motivation: An overlooked component for student success. *Advances in Physiology Education*, 40(4), 465-466.
- Balenger, A. (2017). *How does integrating math and social studies curriculum affect student productivity and engagement?* (Yayımlanmamış doktora tezi). Brenau University, Georgia.
- Banfield, J. ve Wilkerson, B. (2014). Increasing student intrinsic motivation and self-efficacy through gamification pedagogy. *Contemporary Issues in Education Research*, 7(4), 291-298.
- Barrows, J., Dunn, S. ve Lloyd, C. A. (2013). Anxiety, self-efficacy, and college exam grades. *Universal Journal of Educational Research*, 1(3), 204-208.
- Barton K. C. ve Levstick L. S. (2015). Why don't more history teachers engage students in interpretation?. W. C. Parker (Ed.), *Social studies today: Research and practice* içinde (s. 35-43). New York: Routledge.
- Başal, A., Aytan, T. ve Demir, I. (2016). Teaching vocabulary with graphic novels. *English Language Teaching*, 9(9), 95.
- Boddy, E. ve Tocco, T. S. (1974). The relationship between economic understanding and the social studies curriculum. *The Journal of Economic Education*, 5(2), 89-91.
- Branscum, P. ve Sharma, M. (2009). Comic books an untapped medium for health promotion. *American Journal of Health Studies*, 24(4), 430-439.
- Bråten, I., Ferguson, L. E., Anmarkrud, Ø., Strømsø, H. I. ve Brandmo, C. (2014). Modeling relations between students' justification for knowing beliefs in science, motivation for understanding what they read in science, and science achievement. *International Journal of Educational Research*, 66, 1-12.
- Brozo, W. G. (2013). From manga 2 math. *Educational Leadership*, 71(3), 58-61.
- Buckley, P. ve Doyle, E. (2016). Gamification and student motivation. *Interactive Learning Environments*, 24(6), 1162-1175.
- Butler, B. M., Suh, Y. ve Scott, W. (2015). Knowledge transmission versus social transformation: A critical analysis of purpose in elementary social studies methods textbooks. *Theory & Research in Social Education*, 43(1), 102-134.
- Buyayisqui, M. P., Bordoni, N. ve Garbossa, G. (2013). Overcoming language and cultural barriers: A graphical communication tool to perform a parasitological screening in two vulnerable populations from Argentina. *Journal of health communication*, 18(1), 92-104.
- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Carlson, A. (2012). *Read-alouds and technology in a 5th grade social studies classroom* (Doktora tezi). <https://ttu-ir.tdl.org/ttu-ir/bitstream/handle/2346/46947/CARLSON-DISSERTATION.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden erişildi.
- Carr, P. (1958). Can comic books be used in education?. *Education*, 79, 57-61.
- Cary, S. (2004). *Going graphic: Comics at work in the multilingual classroom*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Chatzipanteli, A., Digelidis, N. ve Papaioannou, A. G. (2015). Self-regulation, motivation and teaching styles in physical education classes: An intervention study. *Journal of Teaching in Physical Education*, 34(2), 333-344.
- Chinien, C. ve Boutin, F. (1994). A framework for evaluating the effectiveness of instructional materials. *Performance+ Instruction*, 33(3), 15-18.

- Chiodo, J. J. ve Byford, J. (2004). Do they really dislike social studies? A study of middle school and high school students. *Journal of Social Studies Research*, 28(1), 16.
- Christensen, L. L. (2006). Graphic global conflict: Graphic novels in the high school social studies classroom. *The Social Studies*, 97(6), 227-230.
- Ciampa, K. (2014). Learning in a mobile age: An investigation of student motivation. *Journal of Computer Assisted Learning*, 30(1), 82-96.
- Cirigliano, M. M. (2012). Exploring the attitudes of students using an edutainment graphic novel as a supplement to learning in the classroom. *Science Educator*, 21(1), 29.
- Corpus, J. H. ve Wormington, S. V. (2014). Profiles of intrinsic and extrinsic motivations in elementary school: A longitudinal analysis. *The Journal of Experimental Education*, 82(4), 480-501.
- D'sa, B. (2005). Social studies in the dark: Using docudramas to teach history. *The Social Studies*, 96(1), 9-13.
- Del, S. ve Theresa, F. (2001). Laptop computers and multimedia and presentation software: Their effects on student achievement in anatomy and physiology. *Journal of Research on Technology in Education*, 34(1), 29-37.
- Demircioğlu, I. H. (2008). Using historical stories to teach tolerance: The experiences of Turkish eighth-grade students. *The Social Studies*, 99(3), 105-110.
- Doğan, Y. (2007). *Sosyal bilgiler öğretiminde tarihsel yazılı kanıtların kullanımı* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ediger, M. (2016). Teaching the new social studies. *College Student Journal*, 50(2), 275-277.
- Emmett, J. (2013). Using extrinsic motivation to influence student attitude and behavior toward state assessments at an urban high school. *NASSP Bulletin*, 97(3), 197-217.
- Gagne, R. M. ve Briggs, L. J. (1974). *Principles of instructional design*. Oxford, England: Holt, Rinehart & Winston.
- Garon-Carrier, G., Boivin, M., Guay, F., Kovas, Y., Dionne, G., Lemelin, J. P., ... ve Tremblay, R. E. (2016). Intrinsic motivation and achievement in mathematics in elementary school: A longitudinal investigation of their association. *Child development*, 87(1), 165-175.
- Ghiso, M. P. ve Low, D. E. (2013). Students using multimodal literacies to surface micronarratives of United States immigration. *Literacy*, 47(1), 26-34.
- Green, M. J. ve Myers, K. R. (2010). Graphic medicine: Use of comics in medical education and patient care. *BMJ: British Medical Journal (Online)*, 340, 1-8.
- Hall, J. R. (2011). Books worth reading: Engaging material: Comics in the classroom. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 43(2), 39-43.
- Hayes, D., Blake, J. J., Darensbourg, A. ve Castillo, L. G. (2015). Examining the academic achievement of Latino adolescents: The role of parent and peer beliefs and behaviors. *The Journal of Early Adolescence*, 35(2), 141-161.
- Henry, L. M., Bryan, J. ve Zalaquett, C. P. (2017). The effects of a counselor-led, faith-based, school-family-community partnership on student achievement in a high-poverty urban elementary school. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 45(3), 162-182.
- Herbst, P., Chazan, D., Chen, C. L., Chieu, V. M. ve Weiss, M. (2011). Using comics-based representations of teaching, and technology, to bring practice to teacher education courses. *ZDM*, 43(1), 91-103.
- Hill, H. C., Rowan, B. ve Ball, D. L. (2005). Effects of teachers' mathematical knowledge for teaching on student achievement. *American Educational Research Journal*, 42(2), 371-406.
- Hitt, D. H. ve Tucker, P. D. (2016). Systematic review of key leader practices found to influence student achievement: A unified framework. *Review of Educational Research*, 86(2), 531-569.

- Hofferber, N., Basten, M., Großmann, N. ve Wilde, M. (2016). The effects of autonomy-supportive and controlling teaching behaviour in biology lessons with primary and secondary experiences on students' intrinsic motivation and flow-experience. *International Journal of Science Education*, 38(13), 2114-2132.
- Hohner, M. ve Tsigaris, P. (2010). Alignment of two grading systems: A case study. *American Journal of Business Education*, 3(7), 93.
- Hutchinson, K. H. (1949). An experiment in the use of comics as instructional material. *The Journal of Educational Sociology*, 23(4), 236-245.
- Ikonomopoulos, J., Vela, J. C., Smith, W. D. ve Dell'Aquila, J. (2016). Examining the practicum experience to increase counseling students' self-efficacy. *Professional Counselor*, 6(2), 161-173.
- İlhan, G. O. (2016a). Comics use in education: A review study. 39th Southwest Educational Research Association (SERA) 10-12 Şubat 2016 içinde (s. 63). New Orleans: Louisiana.
- İlhan, G. O. (2016b). *Sosyal bilgiler öğretiminde çizgi romanların kullanımı* (Yayımlanmamış doktora tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- İlhan, G. O. ve Oruç, S. (2016). Effect of the use of multimedia on students' performance: A case study of social studies class. *Educational Research and Reviews*, 11(8), 877-882.
- İlhan, G. O., Şeker, M. ve Kapıcı, H. Ö. (2015). Sosyal bilgiler beşinci sınıf ders kitaplarında turizm kavramının yeri. *International Journal of Field Education*, 1(1), 42-62.
- İşgör, İ. Y. (2016). Metacognitive skills, academic success and exam anxiety as the predictors of psychological well-being. *Journal of Education and Training Studies*, 4(9), 35-42.
- Jacobs, D. (2007). More than words: Comics as a means of teaching multiple literacies. *English Journal*, 96(3), 19-25.
- Johnson, M. L. ve Sinatra, G. M. (2013). Use of task-value instructional inductions for facilitating engagement and conceptual change. *Contemporary Educational Psychology*, 38(1), 51-63.
- Kapıcı, H. Ö. ve Savaşçı Açıkalın, F. (2015). Examination of visuals about the particulate nature of matter in Turkish middle school science textbooks. *Chemistry Education Research and Practice*, 16(3), 518-536.
- Kaymakçı, S. (2013). Sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebi türlerin kullanım durumu. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 230-255.
- Kılıçkaya, F. ve Krajka, J. (2012). Can the use of web-based comic strip creation tool facilitate EFL learners' grammar and sentence writing?. *British Journal of Educational Technology*, 43(6), E161-E165.
- Kim, J., Chung, M. S., Jang, H. G. ve Chung, B. S. (2017). The use of educational comics in learning anatomy among multiple student groups. *Anatomical Sciences Education*, 10(1), 79-86.
- Kunzle, D. (2007). *Father of the comic strip: Rodolphe Töpffer*. Univ. Press of Mississippi.
- Lam, R. (2016). Assessment as learning: Examining a cycle of teaching, learning, and assessment of writing in the portfolio-based classroom. *Studies in Higher Education*, 41(11), 1900-1917.
- Leach, L. (2016). Enhancing student engagement in one institution. *Journal of Further and Higher Education*, 40(1), 23-47.
- Levstik, L. S. (2008). What happens in social studies classrooms. L. Levstik ve C. C. Tyson (Ed.), *Handbook of research in social studies education* içinde (s. 50-62). New York: Routledge.
- Lin, G. Y. (2016). Self-efficacy beliefs and their sources in undergraduate computing disciplines: An examination of gender and persistence. *Journal of Educational Computing Research*, 53(4), 540-561.
- Lin, S. F. ve Lin, H. S. (2016). Learning nanotechnology with texts and comics: The impacts on students of different achievement levels. *International Journal of Science Education*, 38(8), 1373-1391.
- Maguth, B. M., List, J. S. ve Wunderle, M. (2015). Teaching social studies with video games. *The Social Studies*, 106(1), 32-36.

- Marcus, A. S., Metzger, S. A., Paxton, R. J. ve Stoddard, J. D. (2018). *Teaching history with film: Strategies for secondary social studies*. New York: Routledge.
- Marino, M. T. ve Hayes, M. T. (2012). Promoting inclusive education, civic scientific literacy, and global citizenship with videogames. *Cultural Studies of Science Education*, 7(4), 945-954.
- Marston, W. M. (1943). Why 100,000,000 Americans read comics. *The American Scholar*, 13(1), 35-44.
- Masland, L. C. ve Lease, A. M. (2016). Characteristics of academically-influential children: Achievement motivation and social status. *Social Psychology of Education*, 19(1), 195-215.
- McGrail, E., Rieger, A., Doepker, G. M. ve McGeorge, S. (2018). Pre-service teachers' perspectives on how the use of TOON comic books during guided reading influenced learning by struggling readers. *SANE Journal: Sequential Art Narrative in Education*, 2(3), 1-30.
- McLoughlin, C. (1999). The implications of the research literature on learning styles for the design of instructional material. *Australasian Journal of Educational Technology*, 15(3), 222-241.
- Meijer, B. W. (1988). From Leonardo to Bruegel: Comic art in sixteenth-century Europe. *Word & Image*, 4(1), 405-411.
- Mertler, C. A. (2016). *Classroom assessment: A practical guide for educators*. New York: Routledge.
- Miller, R. L. (2017). *SPSS for social scientists*. Bristol: Palgrave Macmillan.
- Misco, T. (2014). Powerful social studies unit design: A companion to powerful social studies teaching and learning. *Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 87(6), 241-248.
- Olayinka, A. R. B. (2016). Effects of instructional materials on secondary schools students' academic achievement in Social studies in Ekiti state, Nigeria. *World Journal of Education*, 6(1), 32-39.
- Oruç, Ş. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde mizah kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (3), 56-73.
- Oruç, Ş., Baloğlu Uğurlu, N. ve Tokcan, H. (2010). Using graphic illustrations with social studies textbooks. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 1037-1042.
- Parsons, S. A., Nuland, L. R. ve Parsons, A. W. (2014). The ABCs of student engagement. *Phi Delta Kappan*, 95(8), 23-27.
- Persinski, J. L. (2015). *The impact of teacher efficacy and student engagement on eleventh-grade South Carolina US history and constitution end-of-course state exam scores*. Gardner-Webb University.
- Pincavage, A. T., Lee, W. W., Venable, L. R., Prochaska, M., Staisiunas, D. D., Beiting, K. J., ... ve Arora, V. M. (2014). "Ms. B Changes Doctors": Using a comic and patient transition packet to Engineer Patient-Oriented Clinic Handoffs (EPOCH). *Journal of General Internal Medicine*, 30(2), 257-260.
- Pintrich, P. R. (1991). A manual for the use of the Motivated Strategies for Learning Questionnaire (MSLQ).
- Pintrich, P. R., Smith, D. A., García, T. ve McKeachie, W. J. (1993). Reliability and predictive validity of the Motivated Strategies for Learning Questionnaire (MSLQ). *Educational and Psychological Measurement*, 53(3), 801-813.
- Pustz, M. (Ed.). (2012). *Comic books and American cultural history: An anthology*. New York: Continuum International Publishing Group.
- Range, D. G. (2011). An analysis of the problems encountered by selected Texas Tech University graduates on teaching elementary-grade social studies.
- Rapp, D. N. (2011). Comic books' latest plot twist: Enhancing literacy instruction. *Phi Delta Kappan*, 93(4), 64-67.
- Ren, H. ve Bai, Y. (2016). A study of the relationship between learning belief and english achievement of Chinese English major college students. *Journal of Education and Practice*, 7(14), 99-103.
- Reynolds, P. M. (2008). *A cartoon history of Texas*. Dallas: First Taylor Trade Publishing Company.

- Riding, R. ve Sadler-Smith, E. (1992). Type of instructional material, cognitive style and learning performance. *Educational Studies*, 18(3), 323-340.
- Rota, G. ve Izquierdo, J. (2003). "Comics" as a tool for teaching biotechnology in primary schools. *Electronic Journal of Biotechnology*, 6(2), 85-89.
- Russell III, W. B. (2012). The art of teaching social studies with film. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 85(4), 157-164.
- Sağlam, H. İ. (2011). An investigation on teaching materials used in social studies lesson. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 10(1), 36-44.
- Sanchez, T. R. (1998). *Using stories about heroes to teach values*. ERIC Clearinghouse for Social Studies/Social Science Education.
- Sanders, W. L., Wright, S. P. ve Horn, S. P. (1997). Teacher and classroom context effects on student achievement: Implications for teacher evaluation. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 11(1), 57-67.
- Schiefele, U. ve Schaffner, E. (2015). Teacher interests, mastery goals, and self-efficacy as predictors of instructional practices and student motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 42, 159-171.
- Scriven, M. (1996). Types of evaluation and types of evaluator. *Evaluation Practice*, 17(2), 151-161.
- Sever, R., Koçoğlu, E. ve Tan, Ç. (2017). Sosyal bilgiler öğretiminde karikatür kullanımı. R. Sever ve E. Koçoğlu (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde eğitim teknolojileri ve materyal tasarımı içinde* (s. 225-245). Ankara: Pegem Atıf İndeksi.
- Shen, B., McCaughtry, N., Martin, J., Garn, A., Kulik, N. ve Fahlman, M. (2015). The relationship between teacher burnout and student motivation. *British Journal of Educational Psychology*, 85(4), 519-532.
- Shin, Y. J. ve Kelly, K. R. (2013). Cross-cultural comparison of the effects of optimism, intrinsic motivation, and family relations on vocational identity. *The Career Development Quarterly*, 61(2), 141-160.
- Sim, M. G., McEvoy, A. C., Wain, T. D. ve Khong, E. L. (2014). Improving health Professional's knowledge of hepatitis B using cartoon based learning tools: A retrospective analysis of pre and post tests. *BMC Medical Education*, 14(1), 244.
- Sones, W. W. D. (1944). The comics and instructional method. *The Journal of Educational Sociology*, 18(4), 232-240.
- Sönmez, Ö. F. (2014). Social studies teachers' viewpoints of the social studies lesson sample of Turkey and Afghanistan. *Educational Research and Reviews*, 9(9), 245-254.
- Stoddard, J. D. ve Marcus, A. S. (2010). More than showing what happened: Exploring the potential of teaching history with film. *The High School Journal*, 93(2), 83-90.
- Sulak, T. N. (2016). School climate and academic achievement in suburban schools. *Education and Urban Society*, 48(7), 672-684.
- Sullivan, S. G., Hoiriis, K. T. ve Paolucci, L. (2018). Description of a change in teaching methods and comparison of quizzes versus midterms scores in a research methods course. *Journal of Chiropractic Education*, 32(2), 84-89.
- Sun, P. C. ve Cheng, H. K. (2007). The design of instructional multimedia in e-Learning: A Media Richness Theory-based approach. *Computers & Education*, 49(3), 662-676.
- Syma, C. K. ve Weiner, R. G. (Ed.). (2013). *Graphic novels and comics in the classroom: Essays on the educational power of sequential art*. London: McFarland.
- Şahin, E. A., Deniz, H. ve Topçu, M. S. (2016). Predicting Turkish preservice elementary teachers' orientations to teaching science with epistemological beliefs, learning conceptions, and learning approaches in science. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(5), 515-534.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice* (No. 37.013 TAB).

- Tabachnick, B. G. ve Fidel, L. S. (2015). *Using multivariate statistics* (M. Baloğlu, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tatalovic, M. (2009). Science comics as tools for science education and communication: A brief, exploratory study. *Journal of Science Education*, 8(4), 1-17.
- Tilley, C. L. (2013). "Superman Says, 'Read!'" national comics and reading promotion. *Children's Literature in Education*, 44(3), 251-263.
- Tin, H. W., Nonis, K. P., Lim, S. E. A. ve Honig, A. S. (2013). Teachers' perceptions of the importance of stories in the lives of children in Myanmar. *Early Child Development and Care*, 183(10), 1449-1467.
- Tombak, B. ve Altun, S. (2016). The effect of cooperative learning: University example. *Eurasian journal of Educational Research*, 64, 173-196.
- Topkaya, Y. (2014). *Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersinde çizgi roman kullanımının bilişsel ve duyuşsal öğrenmelere etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Topkaya, Y. (2016). The impact of instructional comics on the cognitive and affective learning about environmental problems. *Education and Science*, 41(187), 199-219.
- Topkaya, Y. ve Şimşek, U. (2015). Impact of instructional comics on the attitudes towards citizenship and democracy education. *Journal of Computer and Education Research*, 3(6), 152-167.
- Uzuner, S., Aktaş, E. ve Albayrak, L. (2010). Türkçe 6., 7., 8. Sınıf ders kitaplarının görseller (illüstrasyonlar) açısından değerlendirilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27(27), 721-733.
- Ünal, O. (2018). *Sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrenci başarısı ve tutumuna etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Wang, M. T. ve Sheikh-Khalil, S. (2014). Does parental involvement matter for student achievement and mental health in high school?. *Child Development*, 85(2), 610-625.
- Whitworth, S. ve Berson, M. J. (2003). Computer technology in the social studies: An examination of the effectiveness literature (1996-2001). *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 2(4), 472-509.
- Zehr, E. P. (2011). From Claude Bernard to the batcave and beyond: Using Batman as a hook for physiology education. *Advances in Physiology Education*, 35(1), 1-4.